

Az ujjur kérdés és ami mögötte van

Még a kínai Xinhua hírügynökség jelentése szerint is legalább 156 halálos áldozata és több mint 800 sebesültje van a 2009. július 5-én Hszincsiang-Ujjur Autonóm Tartományban kitört zavargásoknak. Hivatalos pekingi álláspont szerint vasárnap este Urumcsiban egy ujjur tiltakozó gyűlés résztvevői han kínaiakat támadtak meg az utcán, autókat borítottak és gyújtottak fel, és sok üzletet is szétverték. A Kasgárra is kiterjedő zavargások nyomán – szintén a hivatalos jelentések szerint – a rendőrség 1434 embert vett őrizetbe, 90-et pedig még mindig keres.

A július 5-i urumcsi tiltakozáshoz egy, az ország déli, Kuangtung tartományában található játékgyárban június 26-án kirobbant konfliktus vezetett el. A helyi kínai munkások ugyanis ujjur vendégmunkásokat vádoltak meg két kínai lány megerőszakolásával, majd rátámadtak az ujjurokra, két ujjurt megöltek, több mint százat pedig megsebesítettek. Az ujjurok vasárnap – saját verziójuk szerint – ennek az ország déli részén kirobbant konfliktusnak a kivizsgálását követelték két-háromezren (a hatóságok ugyanis kiderítették, hogy a hamis hírt egy kínai munkás terjesztette el, s az ujjurok ártatlanok voltak), s a zavargásokra csak azt követően került sor Urumcsiban, hogy a kínai rendőrség és katonaság rátámadt a békésen tiltakozókra. A hivatalos Kína ezzel szemben a Kína ellenségének tekintett Ujjur Világkongresszust, személyesen pedig annak vezetőjét, Rebíja Kadírt vádolja a zavargások szításával. Az egykori hszincsiangi üzletasszony – az egyik leggazdagabb ujjur, aki korábban éveket töltött börtönben Kínában, jelenleg pedig az Egyesült Államokban él – valóban felszólította a világ ujjurjait, hogy két meggyilkolt társukért szerte a világon tiltakozzanak a kínai nagykövetségek előtt.

Bármilyen is volt a zavargások közvetlen kiváltó oka, a nemzetközi sajtó első kommentárjai – elsősorban a sok halálos áldozat miatt – az 1989-es Tienanmen téri katonai vérengzéshez hasonlítják a július 5-én Urumcsiban és Kasgárban történeteket. Pedig tartalmilag az ujjur probléma sokkal inkább Tibet kérdésével állítható párhuzamba, azzal a lényeges megszorítással, hogy Hszincsiang Peking számára stratégiai és biztonságpolitikai szempontból fontosabb és kockázatosabb Tibetnél. Egyrészt azért, mert ez a terület választja el Kínát a muzulmán Közép-Ázsiától, másrészt azért, mert az energiahordozókban gazdag tartomány köti össze Kínát a közép-ázsiai olaj- és földgázlelőhelyekkel, s végül harmadrészt azért, mert az iszlámista kötődésű ujjur szeparatizmus – még ha nem is fenyeget a tartomány tényleges elszakadásának veszélyével – a tibetnél szervezettebb, és 1991-től jóval erőszakosabb is. (A legnagyobb sajtóvisszhangot kiváltó robbantásos merényletre – amelynek 14 kínai rendőr esett áldozatul – 2008. augusztus 4-én került sor.) Bár mindez egyáltalán nem menti, de némileg magyarázza a hivatalos Kína hszincsiangi magatartását.

Jelen elemzésünkben Bernát Péternek „Az ujjur kérdés és ami mögötte van” című, az ujjur kérdés hátterét bemutató, a Nemzet és Biztonság című folyóirat 2008. áprilisi számában megjelent írását adjuk közre.

(a szerkesztők)

A Kínai Népköztársaság leginkább Tajvan, valamint Tibet kérdése, és a Japánnal való hullámzó viszonya kapcsán kerül a nemzetközi politikával foglalkozó szakemberek látókörébe, ám a kommunista ország számára releváns ujjur problémával már jóval kevesebbet foglalkoznak a külföldi elemzők: alig lehet róla hallani a nemzetközi médiában, Magyarországon pedig nem is nagyon tudnak ennek a Kínán belüli válsággócna a létezéséről. Az ujjur probléma rendkívül bonyolult és összetett, a nemzetközi kapcsolatoknak egyszerre több dimenziójára hat – az emberi jogok megsértésétől kezdve az energiapolitikán át egészen a terrorizmus elleni háborúig.

Kína és az iszlám

A Kínában élő muszlimokat két nagy csoportba sorolhatjuk. Az egyik csoportot az úgynevezett huik alkotják. A huik lényegében kínai nemzetiségű muszlimok, számuk mintegy 8,6 millióra tehető. Főleg Ningxia tartományban élnek, ahol autonómiát élveznek. A másik nagy muszlim csoportot a különböző török nyelveket beszélő kisebbségek jelentik, amelyek döntően az ország nyugati részében, elsősorban Hszincsiang tartományban laknak. Legnépesebb csoportjuk az ujjurok, akik a hivatalos pekingi

adatok szerint 8,39 millióan vannak, bár az ujur ellenállás gyakran 20 millió Kínában élő ujurról beszél. Rajtuk kívül ebbe a csoportba tartozik a többszázezer kazah és kirgiz is.

A huik és a török eredetű muszlimok nem természetes szövetségei egymásnak, nemigen akad példa sem összefogásra, sem pedig keveredésre közöttük. A hivatalos adatok szerint az ország lakosságának mintegy 1,4 százaléka muszlim hitű, ami körülbelül 20 millió embert és 10 különböző etnikumot takar. Ez az adat pedig nagyjából megfelel a CIA által feltételezett 1-2 százaléknak. A kínai kormányzat különböző kedvezményeket és jogokat biztosít az iszlámot követő állampolgárainak, ám ezek döntően kulturális és nem politikai jellegűek, ráadásul a radikálisabb iszlám tanok megjelenése óta gyakran még a vallásszabadságot is korlátozzák.

A kínai jelenlét Hszincsiangban

A megszálló kínai csapatok először 1759-ben érkeztek Kelet-Turkesztánba, és így ez a terület viszonylag későn integrálódott a Kínai Birodalomba, amit az 1768-ban kapott kínai neve, Hszincsiang (Újhatárterület) is jelez. Az új tartomány birodalomba történő beillesztése nehezen haladt, 1862-ig 42 jelentősebb lázadás zajlott, s ezek eredményeként végül kiűzték a kínai csapatokat. 1864-ben Kelet-Turkesztán kikiáltotta a függetlenségét, amit a Török Birodalom, Nagy-Britannia és Oroszország is elismert. Végül azonban 1876-ban visszatértek a kínaiak, és 1884-ben véglegesen annektálták a tartományt.

A 20. században két nagyobb elszakadási kísérletük volt az ujuroknak. Az egyik 1933-ban, amikor három évre sikerült függetlenné válniuk, a másik 1944-ben, ami öt évig, egészen 1949-ig tartott. Ám 1949. augusztus 27-én a Pekingbe tartó ujur vezetőket szállító repülőgép lezuhant, és ezt követően a kínai csapatok visszafoglalták Hszincsiangot. Hszincsiang 1955-ben elnyerte az autonóm tartományi rangot, így a hivatalos neve napjainkig Hszincsiang Ujur Autonóm Tartomány.

Hszincsiang demográfiája és gazdasága

Bár Hszincsiang Kína legnagyobb tartománya, és az ország területének mintegy egyhatod részét teszi ki, mégis csak 19,66 millióan lakják. A lakosság összetételét tekintve – pekingi adatok szerint is – az ujurok alkotják a relatív többséget 45 százalékkal, őket követik a kínaiak 41 százalékkal, a maradékot kazahok (7 százalék), kirgizek (0,9 százalék) és mongolok (0,8 százalék) alkotják. Meg kell azonban jegyezni, hogy még sok hui is él Hszincsiangban, arányuk a lakosságon belül 5 százalék.

Az ujur emigráció azonban nem ért egyet ezekkel az adatokkal: a Peking által nyilvántartott 8,39 millióval szemben szerintük, mint említettük, 20 millió ujur él Kínában. Az arányszámokat illetően sem fogadják el a kínai statisztikákat, úgy vélik, hogy Hszincsiangban a lakosságnak ma már 50 százaléka kínai, szemben az 1949-es 10 százalékkal, amit az elmúlt hatvan év jelentős mértékű betelepítéseivel és az elkínaiasítással magyaráznak.

Tény, hogy a kínaiak az élet különböző területein nagyobb előnyöket élveznek, mint az őslakos ujurok, hiszen a tartomány gazdasági és pártvezetői mind kínai származásúak. A vezető, jobban fizető állásokat is kínaiak töltik be, valamint az új lakásokat is kiugró számban kínaiak kapják. A kínai betelepülés elsősorban a városokat érinti, ennek megfelelően a legtöbb kínai a tartomány fővárosában, Urumcsiban és annak környékén él.

Az ujur népesség döntően vidéken él és főleg mezőgazdasággal foglalkozik. A tartományban 57,26 millió hektárnyi termékeny földterület van, melyből 48,01 millió hektár áll művelés alatt. A régió klímája miatt elengedhetetlen az öntözés, különösen figyelembe véve, hogy Kínának leginkább ezt a régióját sújtja az elsivatagosodás. A művelésre alkalmas földeken főleg gyapotot, kölest, krumplit, rizst, cirkot és gyümölcsöt termesztnek.

A tartomány lakossága egyre jobban gyarapszik és fiatalodik. 2000-ben a lakosság 27,3 százaléka tartozott a 0–14 éves korosztályba, 68,17 százaléka volt a 15–64 közöttiek aránya, és 4,53 százaléka volt 65 éven felüli. A gond az, hogy a kínai népesedéspolitikai az ujurok szerint ellenük irányul, mivel adataik szerint Hszincsiangban több ujur nőnél alkalmaznak kényszerabortuszt, illetve sterilizációt, mint ahány kínainál. Ez ellen szervezeten kívántak fellépni, és az ujur ellenzék 1998. május 10-én „Megszülettünk” címmel demonstrációt rendezett, ami ellen a kínai hatóságok keményen felléptek, és még 1998. augusztus 2-án kivégezték Rapidzsan Hadzsint, a mozgalom vezetőjét.

Hszincsiang tartomány rendkívül gazdag erőforrásokkal rendelkezik, amelyek kiaknázását igazából csak mostanában kezdik el. Ez az egyik fő oka annak, hogy a tartomány nagyon felértékelődött Peking szemében. Hszincsiangban 122 féle ásványkincs található ugyanis, közülük az olaj, a földgáz, a szén, az ólom, a cink és az arany a legjelentősebb. Kína növekvő energiaéhsége miatt a fosszilis energiahordozók jelentősége a legnagyobb. Hszincsiangban hat jelentősebb olajmezőt tártak fel, amelyek harmanc évre elegendő energiahordozót tartalmaznak a mai feltételezések szerint. Megfelelő kiaknázás mellett egy mezőből évi 1-1,5 millió tonna olajat lehet majd kitermelni. Kína jövőbeli tervei- ben tehát nagyon fontos szerepet játszanak Hszincsiang erőforrásai.

Kínai tervek Hszincsianggal kapcsolatban

Hszincsiang GDP-je az utóbbi években 150 milliárd jüan/év körüli összegről 220 milliárdra nőtt, de a pekingi kormányzat jelentős fejlesztéseket kíván megvalósítani a tartományban, amelyek a közeljövőben a GDP gyorsabb növekedéséhez fognak vezetni.

Nagy volumenű infrastrukturális beruházások vannak folyamatban, főleg utakat és vasutakat építenek, tervezik az öntözőrendszerek kibővítését is. A vizet a Tien-san gleccsereiből vezetnék, amelyek a globális felmelegedés hatására már amúgy is olvadásnak indultak. A tartomány infrastruktúrájának ilyen arányú fejlesztése mögött két ok áll. Az első a tartomány erőforrásainak kiaknázása, a második pedig a megfelelő feltételek biztosítása a közép-ázsiai energiahordozókhoz való hozzáféréshez, márpedig hozzájuk Hszincsiangon keresztül vezet az út. Igazából ez a két tényező az, ami Pekinget a „Nyitás Nyugatra” program meghirdetésére sarkallta.

A legjelentősebb beruházásnak az a mintegy 4000 kilométeres csővezeték számít, ami a Tamir-medencéből Sanghajig szállítja az olajat és a földgázt az energiára éhes keleti országrész számára. Ez a nagyberuházás a már említett hat olaj- és gázmező jobb kihasználását teszi lehetővé. A legfrissebb adatok szerint 2004 óta mintegy 29 milliárd köbméter földgáz érkezett már ezen a vezetéken Kína iparilag fejlettebb keleti régióiba. Ám alighogy elkészült ez a vezeték, a kínaiak máris nyomulnak tovább a belső-ázsiai olajmezők felé. 2004 májusában már alá is írtak egy szerződést a vezeték meghosszabbításáról a kazahsztáni kőolaj- és földgázmezők felé, ami újabb 3,3 milliárd dolláros beruházást jelent.

De mi is áll Kína nyugatra nyomulásának hátterében, amire az új vezetékek építése a legjobb példa? A választ már Brzezinski megadta *A nagy sakktábla* című könyvében. A Szovjetunió felbomlása után ugyanis megindult a versenyfutás a belső-ázsiai energiahordozókért, melyeket az Amerikai Egyesült Államok Afganisztánon, illetve Azerbajdzsánon és Grúzián át igyekszik kiaknázni. Kína Hszincsiang felől hatol be a térségbe, és a 2004. májusi szerződés révén a kazah olajmezőkhöz kíván hozzáférni. Kína politikailag a Sanghaji Együttműködés keretein belül szeretne egyre nagyobb mozgástérre szert tenni a belső-ázsiai országokban, amelyeknek gazdasági érdekük a jó viszony fenntartása. Ezért már rögtön a Sanghaji Együttműködés kezdetén elismerték Kína nyugati határait, ami viszont nagy csapás volt az ujjur függetlenségi mozgalomra.

Kína tehát nagyon fontosnak tartja, hogy Hszincsiangon át közvetlen hozzáférése legyen a belső-ázsiai energiahordozókhoz, az ujjurok azonban nem osztják Peking lelkesedését, mivel számukra a modernizáció és a fejlesztés egyet jelentenek az elkínaiasítással. Éppen ezért egyre jobban erősödik az ujjur ellenállás, ami Kína számára mind nagyobb gondot jelent, és veszélyezteti a nagyratörő terveket. Ráadásul az ujjur probléma ma már nemcsak belpolitikai, hanem külpolitikai téren is egyre több fejfájást okoz Pekingnek.

Az ujjur ellenállás kezdetei

Hszincsiangban a Kínával szembeni fegyveres ellenállásnak és elszakadási törekvéseknek az elmúlt 250 évben elég komoly hagyománya alakult ki. Az 1949 és 1990 közötti időszak viszonylag békésnek mondható, de az utóbbi 18 évben ismét megerősödtek a szeparatista törekvések a tartományban.

1979 és 1989 között sok ujjur önkéntes harcolt az afgán háborúban a mudzsahedinek oldalán, akiknek egy része 1989 után hazatért Hszincsiangba, új radikálisabb iszlám tanokat hozva magával, ami összhangban volt a Szovjetunió bomlásával párhuzamosan Közép-Ázsiában meginduló iszlám újjászületéssel. A közép-ázsiai országok függetlenné válása csak tovább serkentette ezt a folyamatot. Hszincsiangban egyre több ujjur szervezet alakult nemzeti célkitűzésekkel, ám különböző programokkal. A minimális célkitűzés az emberi és kisebbségi jogok biztosítása, valamint az elkínaiasítási politika felfüggesztése volt. E célkitűzésekben minden ujjur szervezet egyetért. Ám a maximális programot, az elszakadást megfogalmazó elképzeléseket már csak a szélsőségesebb mozgalmak tették magukévá.

Az első jelentős ujjur nemzeti megmozdulásra 1990 áprilisában került sor Baren városában, amit a kínai hatóságok véresen levertek. Az összecsapásokban körülbelül ötven tüntető vesztette az életét. A demonstráció szétverése után zavargások törtek ki, támadások érték a kormányzati épületeket, kínai kereskedők üzleteit fosztották ki. Ehhez hasonló megmozdulásokra azóta több ízben is sor került Hszincsiangban, de ezekről kevés információ áll rendelkezésünkre, mivel a kínai média vagy nem számol be róluk, vagy csak nacionalista tüntetések feloszlításának állítja be őket. Külföldi tudósítokat pedig nem engednek a zavargások helyszínére.

A hszincsiangi ujjur nemzeti mozgalom újjáéledésével együtt az ujjur emigráció is hallatni kezdte a hangját az 1990-es évek elején, abban bízva, hogy sikerül nemzetközi szintre emelni az ujjur problémát. 1992-ben rendezték az úgynevezett Lop-nor konferenciát, ahol a kínai atomkísérletek ellen tiltakoztak. A kínai atomkísérletek központja ugyanis Hszincsiangban, a Lop-nor környékén van immár

negyven éve. Itt mintegy 44 kísérleti atomrobbantás volt 1964 és 1996 között, melyek közül 22-t az atmoszférában hajtottak végre. Az ujjur ellenzék szerint ezek a kísérletek visszafordíthatatlan környezeti károkat okoztak már eddig is, ráadásul máig mintegy 200 ezren haltak vagy betegedtek meg sugárszennyezés miatt a környező vidékeken.

Az emigráció először tehát környezetvédelmi problémával összekapcsolva igyekezett felhívni a világ figyelmét az ujjurokra, ám ez a kísérlet nem járt sok eredménnyel. 1993-ban már a radikálisabb hangok erősödtek fel. Március 15-én megalakult az Ujjurisztán Felszabadítási Frontja, amely 12 év alatt körülbelül 800 fegyveres akciót hajtott végre. Főleg rendőrörsöket támadtak, de 1997-ben Pekingben is követtek el robbantásos merényletet. Mialatt Hszincsiangban egyre jobban megerősödtek a fegyveres ujjur szervezetek, az emigrációnak is sikerült erőre kapnia. 1995-ben képviseleti irodákat nyitottak Washingtonban és több nyugat-európai városban.

A Sanghaji Együttműködés azonban érzékenyen érintette az ujjur ellenállást, mivel ezután nem számíthatnak támogatásra a közép-ázsiai iszlám országok kormányaitól. Az ujjur ellenállóknak tehát új szövetséges után kellett nézniük, ezt pedig leghamarabb a Kelet-Turkesztáni Iszlám Mozgalom találta meg – a tálibokban. A mozgalom vezére, Hasszan Mahsum szövetséget kötött a tálibokkal, ennek értelmében 500 ujjur fegyveres kapott afganisztáni kiképzést.

Ezt követően 1999-ben a radikális ujjurok az al-Káidával is felvették a kapcsolatot, bin Ládennel is tárgyaltak, s az a megállapodás született, hogy a Kelet-Turkesztáni Egyesült Nemzeti Forradalmi Front 100 emberét az al-Káida fogja kiképezni. Vagyis 2001-ben körülbelül 600, a tálibok és az al-Káida által kiképzett ujjur fegyveres lehetett. Legtöbbjüket Afganisztánban érte a 2001. őszi amerikai támadás, és közülük 22-t ma Guantánamón tartanak fogva: kiadatásukat Kína azóta is folyamatosan követeli.

Az ujjur kérdés és a nemzetközi terrorizmus

2001 szeptemberében a számtalan ujjur szervezet közül kettő biztosan a tálibok és az al-Káida szövetségese volt, Kína pedig azonnal kihasználta az ebben rejlő lehetőségeket. Az összes Kína-ellenes ujjur mozgalmat terroristának minősítették, még a békéseket is. 2001. október 11-én Peking kijelentette, hogy a hszincsiangi szeparatisták elleni fellépés része a terrorizmus elleni háborúnak. Putyin orosz elnök el is fogadta ezt az álláspontot, Bush azonban figyelmeztette Pekinget, hogy ne használja a terror elleni háborút a kisebbségek elnyomására. Amerika nem tart minden ujjur szervezetet terroristának, igyekszik elválasztani a békés mozgalmakat a fegyveresektől. Ezt jelzi, hogy az Amerikai Ujjurok Egyesülete évi 75 000 dolláros kormánytámogatást kap.

Az Egyesült Államok csak egy ujjur szervezetet tekint terroristának, a Kelet-Turkesztáni Iszlám Mozgalmat, melyet 2002. augusztus 26-án vett fel a terrorista szervezetek listájára, Peking ezzel szemben viszont 22-t tart számon.

E szervezetek egy része békés ellenállást folytat és a kisebbségi, valamint az emberi jogok biztosításával is megelégedne. A többi viszont fegyveresen harcol, és fő céljuk a független Kelet-Turkesztán megteremtése. Tevékenységük azonban, mint azt már említettem, nemcsak Hszincsiangra korlátozódik, Pekingben is hajtottak már végre akciót, 2002. június 20-án pedig Biskekben lőttek le egy magas rangú kínai diplomatát.

A kisebb fegyveres akciókon, merényleteken kívül nagyobb megmozdulásokra is sor szokott kerülni. 2003. február 5-én és 6-án ilyen következett be Yinigben is, ahol 30 ujjur aktivista kivégzése után utcai harcok törtek ki, melyekben 70 ujjur halt meg és 140-en megsebesültek. A hivatalos pekingi verzió nacionalista tüntetésként igyekezett beállítani az eseményeket.

2001 óta a kínai kormányzat jelentős antiterrorista intézkedéseket vezetett be. Fegyveres utaskísérőket alkalmaznak egyes belföldi repülőjáratokon, a Sanghaji Együttműködés keretében pedig antiterrorista központ felállítását támogatták Taskentben, ahol kínai szakértők segítségével folyik a munka. A taskenti központ nem titkolt célja az ujjur mozgalmak belső-ázsiai támogatásának felszámolása.

A kínai kormányzat határozottan lép fel a terroristák ellen, csakhogy Peking minden ujjur mozgalmat terroristának tart, és azok aktivistáival emberjogi szempontból kifogásolható módon bánik. Az Amnesty International 2004. júliusi jelentése külön kifogásolta az ujjur politikai foglyokkal való bánásmódot, valamint a nagy számban alkalmazott kivégzéseket. Peking azonban mindezeket az eszközöket a terrorizmus elleni fellépés hatékony részének tartja.

Az ujjur emigráció és a békés ellenállás programja

2004-ben felgyorsultak az események az ujjur emigráns csoportok körül. Szervezettebbek lettek, aminek fő motivációja az, hogy megszabaduljanak a Kína által rájuk sötét terrorista bélyegtől. Az emigráns ujjur szervezetek fő központjai az Egyesült Államokban és Németországban vannak. A változások 2004 áprilisában indultak két szervezet összeolvadásával, amikor Erkin Alptekin meghirdette a bé-

kés ellenállás politikáját. Alptekin tekintélyes ujjur emigráns vezető, akinek az apja, Isa Jusuf Alptekin az 1940-es években a független ujjur kormány tagja volt. Maga Erkin Alptekin az 1970-es évekig Törökországban élt, majd átköltözött Németországba, és mára nyugaton is elfogadott ujjur vezetővé vált.

Mialatt az ujjur emigráció meghirdette a békés ellenállás politikáját, Kína erődemonstrációba kezdett Hszincsiangban. 2004 augusztusában tartották a „Kelet-Turkesztán Ellenőrzése” elnevezésű hadgyakorlatot, amelyen a szakadárak elleni fellépést gyakoroltatták a hadsereggel.

A kínai erődemonstrációra válaszul szeptember 11-én több ujjur vezető is megismételte a békés ellenállásra való felszólítást, de az igazán jelentős változások csak ezután történtek. Szeptemberben Washingtonban megalakult az emigráns ujjur kormány Amvar Jusuf Turani vezetésével. A hírre Kína azonnali tiltakozással reagált, de az Egyesült Államok nem lépett fel az emigráns kormány ellen, jelezve ezzel, hogy elismeri a békés ellenállás jogosságát.

Alighogy megalakult az emigráns kormány, 2004. október 8. és 10. között Münchenben létrejött az Ujjur Világkongresszus, mely az összes ujjur képviselőt tűzte ki célul. A kongresszus elnökének Erkin Alptekint választották, akinek az irányításával elsősorban megfelelő stratégiát igyekeznek adni a szabadságmozgalomnak, melyet leginkább a Free Tibet mozgalom analógiájára szeretnének formálni. A kongresszus kategorikusan tagadta Peking vádjait, miszerint terroristák lennének, és elítélte a terrorizmus minden formáját. Mindemellett követelték, hogy Kína tartsa tiszteletben az emberi és a kisebbségi jogokat, valamint az Amnesty International jelentésére hivatkozva követelték a kivégzések felfüggesztését is. Kínában ugyanis közvetlenül a kongresszus előtt 50 ujjur aktivistát végeztek ki.

Kína a kongresszus miatt élesen bírálta Németországot is, mivel Peking álláspontja szerint a németek teret biztosítanak terrorista szervezkedéseknek és csoportoknak, amelyek Kína elleni támadásokat terveznek. De úgy tűnik, hogy az ujjur emigrációban 2004-ben elindult változások már kétségtelenné tették, hogy az ujjur szabadságmozgalom és a terrorizmus közé nem lehet egyenlőségjelet tenni. Kína mindenestre a nyomás fokozására készül. 2005 februárjában Luon Gan kínai biztonságpolitikus a legfontosabb problémának Hszincsiang kérdését tartotta, amit véleménye szerint csak úgy lehet megoldani, ha minden Kína-ellenes ujjur nemzeti megmozdulást idejében elfojtanak.

Az ujjur emigráció békés ellenállásának hosszabb távon lehetnek eredményei, amit bizonyít, hogy tavaly egyik prominens tagját, Rebija Kadír asszonyt jelölték a Nobel-békedíjra és George Bush is hivatalosan fogadta. Mindazonáltal a fegyveres összecsapások sem szűntek meg a kínai kormányerők és a különböző ujjur fegyveres szervezetek között. Legutóbb 2007 januárjában tört ki 19 halálos áldozatot követelő összecsapás, amikor a kínai hatóságok rajtaütöttek a Kelet-Turkesztáni Iszlám Mozgalom kiképzőtáborán. Az ekkor foglyul ejtettek közül hármat még tavaly novemberben kivégeztek.

Kína Oroszországgal is igyekszik jó katonai együttműködést kiépíteni a terrorizmus elleni küzdelemben, amit a Sanghaji Együttműködés katonai jellegének izmosításával kíván elérni. Ezt jól példázza a 2007 augusztusában Hszincsiangban megtartott közös hadgyakorlat, amelyen egy 2000 fős orosz egység és 36 repülőgép vett részt.

A 21. század elején Kína számára az egyik legfontosabb bel- és biztonságpolitikai problémává az ujjur kérdés vált. Azonban egyre inkább úgy tűnik, hogy ezt a problémát nem lehet Kína határain belül tartani. Az ujjur emigráció szervezettebbé válása miatt egy, a tibetihez hasonló függetlenségi mozgalom fog kibontakozni, ami fájdalmasabban fogja érinteni Pekinget, mint a tibeti mozgalom, hiszen Hszincsiang mind gazdasági, mind geostratégiai értelemben sokkal fontosabb a számára. Arról nem is szólva, hogy a jövőre vonatkozó kínai tervekben fontos szerepe van a tartománynak, ám ezt a szerepet csak akkor tudja betölteni, ha sikerül megoldani az ujjurkérdést, de ez egyelőre nem látszik megvalósulni a közeljövőben. Sőt az is könnyen elképzelhető, hogy Hszincsiang Belső-Ázsia egyik forró pontjává válik.

Függelék: Néhány ujjur szervezet

- **Kelet-Turkesztáni Egyesült Nemzeti Forradalmi Front:** 1997-ben jelenik meg, főleg kazahsztáni támogatói vannak, 1999-ben szövetséget kötött bin Ládennel.
- **Kelet-Turkesztáni Iszlám Mozgalom:** az Egyesült Államok által is terroristának tartott fegyveres szervezet, a tálibokkal kötött szövetséget.
- **Ujjurisztán Felszabadítási Frontja:** 1993-ban alakult szervezet, fegyveresen küzd Kelet-Turkesztán függetlenségéért. A legtöbb fegyveres támadást ennek a szervezetnek a tagjai követik el.
- **Lop-nor Farkasai:** fegyveres szervezet, elsősorban kínai hivatalnokok, tisztségviselők ellen követ el merényleteket.
- **Hszincsiangi Felszabadítási Szervezet:** üzég támogatottságú szervezet.
- **Ujjur Felszabadítási Szervezet:** kirgiz támogatottságú szervezet.

- **Kelet-Turkesztáni Iszlám Párt:** elsősorban városokban nagy a támogatottsága, döntően a konzervatív fundamentalista erők között népszerű.
- **Kelet-Turkesztáni Forradalmi Párt:** főleg az egyetemistákat, értelmiségieket, írókat és egyetemi oktatókat tömörítő szervezet.
- **Kelet-Turkesztáni Függetlenségi Szervezet:** a fiatalok között népszerű, elsősorban a fiatal tisztviselők és földművesek körében.
- **Kelet-Turkesztáni Szürke Farkasok Pártja:** leginkább tanárok és diákok által támogatott szervezet.
- **Kelet-Turkesztáni Felszabadítási Front:** leginkább vidéken a földművesek között népszerű szervezet.

Irodalom

- Amnesty International Concerns regarding Uighurs in the Xinjiang Uighur Autonomous Region (XUAR), China, March 2004.
- BS in International Affairs, Georgia Institute of Technology, 2001.
- Dwyer, M. Arienne: *The Xinjiang Conflict: Uyghur Identity, Language Policy, and Political Discourse. Policy Studies* 15. 2005.
- Fuller, Graham E. – Lipman, Jonathan N.: *Islam in Xinjiang*. In Starr, S. Frederick (ed.): *Xinjiang: China's Muslim Borderland*. Armonk, NY: M.E., 2004, Sharpe.
- Fuller, Graham E. – Starr, S. Frederick: *The Xinjiang Problem*. Baltimore, 2004, Central Asia-Caucasus Institute – Johns Hopkins University.
- George, Paul: *Islamic unrest in the Xinjiang Autonomous Region. Canadian Security Service Publication* 73. 1998.
- Grétt, Jacques: *A kínai civilizáció története*. Budapest, 2001, Osiris.
- Moller, Robert Vaughn: *China's Campaign to Open the West: Xinjiang and the Center*.

Internetes források

- <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2007/06/20070605-8.html>
- <http://www.uygur.org/english.htm>
- <http://uyghuramerican.org/categories/News/Uyghur-Related/>
- <http://www.china.org.cn/english/index.htm>
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html#People>
- <http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2006/71338.htm>
- <http://www.petrochina.com.cn/english/xwhgg/englishnews/>
- http://hvg.hu/vilag/20071111_Kina_sivatagosodik_kornyezet.aspx